

מכתב מהרב אליעזר בלוך להסופר ש"י עגנון בדבר גלגולה של נשמה אחת בגרמניה

מאת: מלך שפירא

הריני מפרסם כאן מכתב מעניין שכתב הרב אליעזר בלוך להסופר הנודע שמואל יוסף עגנון. תודתי נתונה לר' יהושע שניידר שהודיעני על מכתב זה שמופיע באדיבות הספרייה הלאומית, ירושלים.¹ הרב בלוך נולד במינכן בשנת תרס"ג, למד בישיבות טלז ומיר ואח"כ בבית מדרש לרבנים בברלין, וכפי מנהג רבני גרמניה בזמנו למד גם באוניברסיטה וקבל את התואר ד"ר מאוניברסיטת ברסלוי.² משנת תרצ"ב עד תרצ"ה ישב על כסא רבנותה של העיר אשפנבורג בגרמניה, ונמצאת תשובה אחת אליו מתקופה זו מרבו הג"ר יחיאל יעקב ויינברג בשו"ת שרידי אש, חלק ב סימן יג.³ בשנת תרצ"ה עלה לא"י ושם התיידד עם עגנון (הם גרו כשכנים ברחוב אחד).⁴ בשנת תשי"ג חזר הרב בלוך לגרמניה ושימש בתור רבה של העיר שטוטגרט ומדינת באדן-וירטמברג עד לפטירתו בשנת תשל"ט.⁵ כמי שגדל וחונך בגרמניה המודרנית, שלא היה לו שום זיקה לתורת הקבלה, מובן שהיה סולד מהאמונה בתופעת ה"דיבוק" וגלגולי נשמות למיניהם. המכתב מגלה אפיזודה מעניינת שגרמה לו לשנות את דעתו בענין זה. אציין שבקריאת המכתב נזכרתי בדבריו המפורסמים של רבינו החיד"א בשם הגדולים ערך רבי יהודה אריה ממודינה:

ראיתי ס' חיי יהודה בכ"י להרב הנזכר יודעי דרכי שכותב שם על העבר עליו בימי חייו הן למוטב. וראיתי לכתוב דבר פרטי, כתב הרב הנזכר שהוא בתחלה לא היה מאמין בגלגול. ויקר מקרה ששכנתו ילדה בן וכמעט בתוך חדש ללידתו חלה הילד בחלאים קשים שונים ולסוף ששה חדשים ללידתו הגיע קצו והיה גוסס, ושכנתו

¹ מכתבי הרב בלוך לעגנון נמצאים בספרייה הלאומית, ארכיון עגנון 5:909.
² עבודת הד"ר היה *Die Juden in Militsch: Ein Kapitel aus der Geschichte der Niederlassung von Juden in Schlesien* (Breslau, 1926).
³ הרב בלוך שאל את הגריי"ו אם מותר להרשות לרב לא אורטודוקסי להרצות בבית הכנסת אם לא ידבר על עניני דת. הגריי"ו אסר את הדבר ובתוך תשובתו כתב: "ידוע הדבר, שקהלת אשפנבורג הקפידה מאז ומתמיד שבית הכנסת וכל יתר מוסדות הקהלה יונהגו לפי דיני ישראל למהדרין מן המהדרין. מייסדי הקהלה יסדו את בית הכנסת כבית כנסת אורטודוקסי ואופי זה אסור לנטוש, מאחר ובכל גרמניה אסור הוא לבתי כנסת אורטודוקסיים להזמין מרצים ליבראליים."
⁴ כך שמעתי מבנו של הרב בלוך, פרופ' יעקב בלוך.
⁵ לפרטים ביוגרפיים ראה H. I. Gruenwald, *Einblicke in Bibel, Talmud und gelebtes Judentum* (Frankfurt, 1989), pp. 179-181; הילדסהיימר, בית המדרש לרבנים בברלין, ירושלים תשס"א, עמ' 33-34.

מלך שפירא הוא פרופסור, אוניברסיטת סקרנטון.